

The image features a bold, abstract composition. A vibrant red background is intersected by several black geometric shapes. A prominent black diagonal band runs from the top-left towards the bottom-right, featuring a series of sharp, triangular protrusions along its right edge. Another black shape, resembling a large, inverted triangle, is positioned in the lower-right quadrant, also with a serrated edge. In the upper-right corner, the Roman numeral 'VII.' is rendered in a clean, white, sans-serif font. The overall aesthetic is graphic and minimalist, with high contrast between the red, black, and white.

VII.

ZMĚNY V ROCE 1947

Během krátké doby, v letech 1945–1948, prodělala Bezpečnost jako celek více i méně důležité změny a politické zpravodajství a StB zvláště. Také jejich vzájemný vztah se změnil. Nejednalo se pouze o personální přesuny na vedoucích místech, ale také o organizaci a pracovní zaměření zpravodajství a z toho pro něj vyplývající úkoly. Práci této složky ovlivnily výrazným způsobem tři proměny.

Od jara 1946 se postupně zpravodajská služba zbavovala svého dosavadního zaměření na minulost. Dotud v její činnosti převažovaly úkoly spojené s retribučním řízením. Největší část její práce zabírala příprava k naplnění retribučního dekretu, zjišťování, vyšetřování a potrestání válečných zločinců, kolaborantů a zrádců. Během roku přebraly tyto úkoly útvary Státní bezpečnosti a zpravodajská složka se začala orientovat, obrazně řečeno, na přítomnost a budoucnost. Konkrétně na boj proti současným nepřátelům režimu, domácím i zahraničním, a na prevenci, odhalování a znemožňování jejich činnosti v budoucnu. Těžiště pracovního zaměření se posunulo zejména na vnitřní politickou scénu. S tím byla spojena i „přeorientace od práce extenzivní (do šíře) na práci hloubkovou“. V praxi to znamenalo přechod od zaznamenávání drobných povrchových jevů k agenturnímu pronikání do nepřátelských středisek. Šlo o přechod k agenturnímu zpravodajství, k vybudování trvalých agenturních sítí schopných účinně působit i v případě politického konfliktu. Takové představy o změně měli vedoucí komunisté v Bezpečnosti a přetvářeli je v pracovní plány, záměry a úkoly. A postupně uskutečňovali.

Změna se neomezovala na zpravodajské složky, týkala se také Státní bezpečnosti. Nebyla sice tak vyhraněná, neboť odpovídala jejímu poslání. Tendence přechodu obou se velice podobaly, měly stejný základ, východisko. Na zasedání přednostů zemských a oblastních oddělení Státní bezpečnosti 24. února 1947 vymezil úkoly vedoucí funkcionář ministerstva vnitra Jan Hora, tzn. nové úkoly, „které vyvstanou po skončení retribuční. Jsou to zejména sledování tisku, politických shromáždění, hospodářských deliktů poškozujících státní zájmy a upozornil na nutnost zákroku v každém i sebemenším případě, kdy je spáchán trestný čin“. Státně bezpečnostní složce se těžiště práce a zájmu přesunovalo do přítomnosti a předpokládalo zásahy do vnitropolitické i ekonomické oblasti. Diskuse účastníků k tomuto politicky nejzávažnějšímu tématu se soustředila či omezila na dva body. Nejvíce stížností zaznělo na masové ilegální přechody hranic a požadavky na zpřísnění postupu i trestů. Druhým diskusním bodem byla právní možnost orgánů Státní bezpečnosti zakročovat na veřejných schůzích a zábavních podnikcích. Úprava předpisů v této věci se považovala za nutnou.

Z diskuse: Zástupci ministerstva vnitra sdělili, že se „připravuje návrh zákona na zvýšení trestních sazeb při ilegálních přechodech a na soustředění odsunutých Němců, kteří se k nám ilegálně vrací, v pracovních střediscích. Také přechovavači mají být trestáni.“ J. Prosser poukázal „na nepřístojnosti cizích dělníků v pohraničí a žádá, aby ministerstvo sociální péče bylo požádáno o odstranění nežádoucích elementů

z pohraničí z řad cizích dělníků... také naši občané se ožení v Německu s odsunutými Němkami a přivezou je zpět jako čl. občanky.“ K tomu dr. Hora: „Sňatky jsou sice platné a ty ženy se stanou čl. státními občany, avšak manžele Čechy je možno vést v evidenci jako osoby nespolehlivé.“

Zástupce z Brna: „... podle nové organizace StB jako výkonné služby orgánové StB nemohou být vysláni na politické schůze jakožto orgány intervnující, pouze jako pozorovatelé. Totéž platí i o zábavních podnicích.“ K tomu dr. Hora: „... orgán StB je oprávněn učinit si poznámky a je povinen zakročit při porušení zákona aspoň tak, že zajistí svědky a podá služební hlášení. Na základě toho se pak zavede formální vyšetřování.“ Zástupce z Prahy: „... jak se má zachovat orgán StB vůči osobě s poslaneckou imunitou.“ K tomu Hora: „... postup může být stejný. Proviní-li se poslanec, je nutno učinit o tom trestní oznámení státnímu zastupitelství. O každém takovém případě je nutno okamžitě podat hlášení ministerstvu vnitra.“ Zástupce z Mosťu: „Žádá o podrobnější informaci ohledně způsobu zákroku proti tisku. Dosud platí dřívější předpisy. Konstatováno, že ministerstvo vnitra pracuje na nové úpravě.“ Zástupce z Prahy: „... jak se má zachovat StB k lidem, kteří byli lidovými soudy osvobozeni, proti kterým však zůstává důvodné podezření, že se trestných činů dopustili.“ K tomu dr. Hora: „... o takových případech je nutno předložit zprávu ministerstvu vnitra, která bude postoupena ministerstvu spravedlnosti.“

Jindřich Veselý: „... nutnost zachování dobrého poměru k soudům v zájmu služby. Případy, kdy soudy postupují nepřipustným způsobem proti bezpečnostním orgánům, budou řešeny interní politickou cestou. – Tato služba [StB] musí být stoprocentně oddaná lidově demokratickému režimu a musí hájit jeho vymoženosti. Německé nebezpečí ještě nepominulo, agresivita Němců stoupá, jsou ještě nevyřešené otázky u polské menšiny.“

Na počátku roku 1947 se už připravovala a také uskutečnila organizační, a zejména personální změna. Úvahy o ní se už objevovaly v minulém roce. Jednalo se v první řadě o vyřešení rozporu týkajícího se odboru „Z“ ministerstva vnitra a o stranickopolitickém složení (struktuře) zemských a oblastních zpravodajských útvarů. Tento nesoulad byl komunisty v Bezpečnosti pocítován jako jedna z vážných překážek jejich monopolní pozice v této složce. Stejně významné při rozhodování o reorganizaci bylo přizpůsobit se novým úkolům zpravodajství, vytvořit jeho účinnou organizaci a připravit se na případné nepříznivé důsledky chystaného zákona o SNB.

Účastníci porady 16. září 1946 (v bytě ministra Noska, přítomní Nosek, Kopřiva, Hršel, Pokorný, Toman, Plaček, Šváb, Veselý) se dohodli na sloučení řídicích zpravodajských orgánů odboru „Z“ a ZOBU v jednotné těleso. Vypracováním plánu této změny pověřili Štěpána Plačka. Zároveň se porada zabývala organizací zpravodajské a státní bezpečnostní složky na Slovensku, konkrétně tehdejší odbor VI pověřenectva vnitra. Jednak schválili text ministerova přípisu pověřenectvu vnitra (na základě vládního usnesení z 27. 6. 1946) o povinnosti odboru podávat pravidelně zprávy ministerstvu z oboru zpravodajství. Hlavně však pověřila Jindřicha Veselého urychleně vypracovat návrh na přebudování VI. odboru tak, aby se podobal ZOBU a zemské ústředně Státní bezpečnosti.¹²⁹

¹²⁹ Porada u Noska se zabývala způsobem, jak „přitáhnout k užší spolupráci Slovensko, zpravodajskou ústřednu, za účelem sjednocení a přísné centralizace zpravodajské služby v celé republice“. Kromě ministerova přípisu